

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ЦІЛІСНИЙ ПІДХІД
У ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТОСТІ:
ОСОБЛИВОСТІ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ**

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

27 ТРАВНЯ 2021 РОКУ

УДК 159. 923 (082)
Ц 60

Цілісний підхід у психології особистості: особливості теорії та практики. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції.
Кропивницький: ФОП Піскова М.А., 2021. 82 с.

У збірці представлені тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Цілісний підхід у психології особистості: особливості теорії та практики». Висвітлюються актуальні проблеми теорії, методики та практики психології становлення особистості в сучасному суспільстві. Збірка адресована фахівцям і всім, хто цікавиться сучасною психологією.

Редакційна колегія:

Михида С.П. – доктор філологічних наук, професор, м. Кропивницький
Гейко Є.В. – доктор психологічних наук, професор, м. Кропивницький
Турбан В.В. – доктор психологічних наук, професор, м. Київ
Мельничук І.Я. – кандидат психологічних наук, доцент, м. Кропивницький
Хасанова О.М. – лаборант кафедри практичної психології, м. Кропивницький

Всі тези представлені в авторській редакції. За повноту та цілісність матеріалів автори безпосередньо несуть відповідальність.

УДК 159. 923 (082)

особистісної проблеми. *Перспективи подальших* пошуків вбачаємо у визначенні чинників мотиваційно-глибинного пізнання.

Література:

1. Яценко Т., Іваненко Б., Харенко С. Об'єктні відношення та їх глибинно-психологічний зміст. Психологія і суспільство. Тернопіль, 2005. № 3. С. 53-58
2. Яценко Т. С. Психоаналитическая интерпретация комплекса тематических психорисунков (глубинно-психологический аспект). Москва, 2000. 192 с.
3. Іванова Н. О., Яценко Т. С. Процесуальна діагностика в глибинному пізнанні психіки суб'єкта. Матеріали міжвузівської наукової конф. молодих науковців, курсантів та студентів. (м. Черкаси, 19 квітня 2017 р.). Черкаси, 2017. С.54-55.
4. Яценко Т. С. Динамика развития глубинной психокоррекции: теория и практика: монографія. Днепропетровск, 2015. 567 с.
5. Яценко Т. С. Методология глубинно-коррекционной подготовки психолога. Ялта, 2014. 410 с.
6. Яценко Т. С. Основи глибинної психокорекції: феноменологія, теорія і практика : навч. посіб. Київ, 2006. 382 с.

Орап Марина Олегівна

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, д.психол.н.,
професор кафедри психології

Пуршега Оксана Михайлівна

Тернопільський національний педагогічний університет імені
Володимира Гнатюка, магістрантка факультету педагогіки і психології

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ ТА СТВОРЕННЯ ПРОГРАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Постановка проблеми. У найбільш загальному вигляді наукові дискусії щодо впливу інтернет-середовища на людину можна розділити на дві великих групи. Чимало сучасних науковців звертає увагу на небезпеку надмірного користування мережею інтернет (О. М. Арестова, Ю. Д. Бабаєва, Т. М. Вакуліч, Г.Смолл, А. Є. Жичкіна, К. С. Янг). Вчені обґрунтовують, що використання інтернету для отримання інформації не «тренує» мозкові структури, не удосконалює пам'ять, відтак – атрофує усю психічну діяльність. Останні дослідження спрямовані на вияв того, як саме особливості інтернет-середовища впливають на свідомість і формування особистості. Як зазначають вчені, надмірна прив'язаність до інтернету провокує почуття самотності, тривожність, втому, втрату орієнтирів [3]. Проте, існують й інші дослідження (А. Е. Войскунський, О. В. Зінченко, С. Лівінгстон), у яких

експериментальним шляхом доводиться, що проблема тотальної інтернет-залежності значно перебільшена. Група дослідників виділила типи школярів-користувачів інтернету на основі того, що вони роблять і що шукають у мережі, задовольняючи актуальні потреби підліткового віку [4]. Основний висновок їх дослідження полягає в тому, що позитивний чи негативний вплив інтернет-середовища на школяра залежить насамперед від того, з якою метою останній перебуває у ньому.

Виклад основного матеріалу. Вчені висловлюють думку про те, що інтернет-спілкування не змінює докорінно стиль і способи спілкування, а лише актуалізує ті його особливості, котрі були присутні й раніше, але у меншому обсязі (до прикладу, використання аббревіатур, скорочення слів чи збільшення кількості пунктуаційних знаків для вираження емоційного стану) [5]. Виявлено, що Інтернет не робить спілкування більш формальним чи короткотривалим [2]. Проте, на нашу думку, найбільш загальною ознакою, що істотно впливає на особливості сучасної комунікації, є зазначене Gernsbacher переважання писемного мовлення над усним, відтак, переважання тексту над дискурсом. Асинхронна писемна комунікація створює якісно відмінні комунікативні передумови для розвитку соціального інтелекту. Використання у інтернет-комунікації смайлів на позначення емоцій, специфічні правила спілкування (необов'язковість розділових знаків, умовні позначки, специфічні скорочення тощо), широта та розмаїтість соціальних контактів створюють особливі умови формування соціального інтелекту, які ще достатньо не вивчені. Це зумовлює необхідність створення інтегрованої програми емпіричного дослідження соціального інтелекту дітей молодшого шкільного віку з врахуванням специфіки інтернет-комунікації та визначення емпіричних референтів (діагностичних показників) структури соціального інтелекту відповідно до запропонованої теоретичної моделі. Теоретична модель організації соціального інтелекту, побудована на принципах структурно-функціонального підходу, дозволяє чітко виділити структурні елементи: 1) емоційний інтелект, 2) соціально-перцептивне передбачення, 3) успіх соціальної взаємодії.

1. Емоційний інтелект психологи розглядають як здатність розпізнавати власні емоції та почуття, а також емоції та почуття інших людей; і застосовувати цю інформацію для управління власними думками та діями. Психологи довели можливість та передумови спеціально організованого формування емоційного інтелекту (І.М. Андрєєв, Т.А. Березовський, О.А. Мілославська, А.М. Панкратова). Початок систематичної освіти змінює систему соціального досвіду в напрямку його нормалізації, узгодження з правилами та інтенсивного збагачення змісту. Таким чином, емоційний інтелект у молодшому шкільному віці визначає рівень адекватності розуміння інших та власних емоцій. Водночас, у процесі інтернет-спілкування є можливості вираження емоцій через використання смайлів. Це дає потенційні можливості для ознайомлення дітей із розмаїттям емоцій, що сприятиме кращому усвідомленню власних і чужих емоцій.

2. Соціально-перцептивне передбачення. В результаті аналізу змісту «соціального інтелекту», поданого різними авторами, ми дійшли висновку, що специфічна характеристика, яка описує реальність специфічність соціального інтелекту (а не соціальної компетентності, соціальної адаптованості, навичок соціальної взаємодії тощо), є саме соціальна антиципація - передбачення розгортання сценарію та наслідків соціальної взаємодії. У класичному тесті Дж. Гілфорда ідея прогнозування можливих наслідків взаємодії є одним з головних критеріїв соціального інтелекту. Шкільна освіта упорядковує соціальні орієнтації дітей в просторі та часі, що є передумовами для розвитку соціальної антиципації (П.П. Блонський, Л.О. Регуш, О.Я. Пономарьов). У молодшому шкільному віці соціально-перцептивне передбачення розвивається в напрямку вдосконалення здатності дитини розуміти логіку розгортання подій і, водночас, вдосконалення здатності прогнозувати ефекти соціальної взаємодії. В умовах інтернет-комунікації соціальна антиципація означає здатність передбачати реакцію на створений контент та повідомлення.

3. Соціальна взаємодія - одне з найважливіших завдань для розвитку дитини в цьому віці. Це робить самооцінку більш адекватною та допомагає соціалізувати дітей у нових умовах. У молодшому шкільному віці дружба стає соціально-психологічним явищем із глибоко індивідуальними стосунками дітей, а спілкування стає особливою школою соціальних відносин [1]. Вивчення цього питання у дітей молодшого шкільного віку дає підстави стверджувати, що закономірності соціальної взаємодії набувають нових особливостей у зв'язку із специфікою інтернет-комунікації. Зокрема, обмін текстовими повідомленнями у месенджерах, створення груп друзів у соціальних мережах, споживання та створення контенту в інтернеті створюють нові умови для розвитку навичок соціальної взаємодії.

Висновки. Здійснений нами теоретичний та практичний аналіз продемонстрував, що умови та специфіка інтернет-спілкування змінюють змістові та організаційні характеристики структурних елементів соціального інтелекту. Відтак, емпіричне дослідження закономірностей формування соціального інтелекту дітей молодшого шкільного віку повинно враховувати особливості інтернет-комунікації, а саме: рівень розвитку асинхронного мовлення та адекватність прогнозування зворотнього зв'язку (у процесі обміну повідомленнями), рівень усвідомлення емоцій через вираження їх за допомогою графічних позначень (смайлів), специфіку міжособистісних зв'язків, що опосередковуються засобами цифрового зв'язку (активність у соцмережах, кількість та якість друзів, мотиви інтернет-комунікації).

Література:

1. Ляховець Л.О. Вікові особливості становлення соціального інтелекту. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. 2015. №126. С.102 - 106.

2. Семчук С. Медіасоціалізуючий вплив комп'ютерних технологій на молоде покоління. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. 2014. Частина 3, 321 – 329.
3. Смолл Г., Ворган Г. *Мозг онлайн. Человек в эпоху интернета*: пер. с англ. – М.: КоЛибри, Азбука-Аттикус, 2001. – 352с.
4. Солдатова Г. У., Нестик Т. А., Рассказова Е. И., & Зотова Е. Ю. *Цифровая компетентность подростков и родителей. Результаты всероссийского исследования*, Москва: Фонд Развития Интернет, 2013.
5. Gernsbacher, M. A. Internet-Based Communication, *Discourse Process*, 51(5-6), p. 359–373, 2014.

Резніченко Ольга Олексіївна
Донецький національний університет
імені Василя Стуса,
аспірантка кафедри психології

СТРАХИ ЖІНОК СЕРЕДНЬОГО ВІКУ: АНАЛІЗ СТАТЕВИХ ВІДМІННОСТЕЙ ТА ГЕНДЕРНО-ОРІЄНТОВАНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Постановка проблеми. Страх – це емоція, яка виникає в ситуації загрози біологічному і соціальному існування індивіда і направлена на джерело дійсної або уявної загрози. Поряд з радістю, гнівом чи відразою, страх відноситься до базових емоцій, що виникли в результаті еволюційних процесів і виконують важливі функції біологічної та соціальної адаптації. Головними функціями страху є сигналізація про небезпеку і мобілізація ресурсів для її подолання. Цей автоматичний механізм включає специфічні психо-вегетативні рефлексії, що сприяють виживанню: припинення поточної діяльності, орієнтовна реакція, втеча, агресія або заціпеніння. Емоції страху присутні вже в ранньому дитинстві і супроводжують людину до самої смерті, змінюючи тільки предметну спрямованість. Поширеність та інтенсивність страхів у чоловіків та жінок неоднорідна; починаючи з підліткового віку дослідники відмічають порівняно більшу вираженість реакцій страху жінок.

Викладення основного матеріалу. В масштабному дослідженні симптомів тривожних розладів, що охопило більше 18,5 тис. респондентів з різних районів США (Bourdon та ін., 1988), найбільш поширеними фобіями як для чоловіків, так і для жінок виявились «павуки, клопи, миші та змії» і «висота». У жінок було виявлено порівняно більшу поширеність агорафобії та простих фобій; найвиразніші відмінності стосувались симптомів «виходити з дому наодинці», «бути на самоті» та страху «будь-якої нешкідливої чи небезпечної тварини». Схожі результати показало опитування 8 тисяч британських респондентів: найбільш розповсюдженою фобією серед жінок був страх тварин, серед чоловіків – висоти (Curtis та ін., 1998).

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I. СУЧАСНІ СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ КООРДИНАТИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

ГЕЙКО Є. В. ЦІЛІСНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ У КОНЦЕПЦІЇ АКТИВАЦІЇ СВІДОМОСТІ	3
ТУРБАН В. В. СТАНОВЛЕННЯ ПОНЯТТЯ «ОСОБИСТІТЬ» В УКРАЇНСЬКІЙ ПСИХОЛОГІЇ: СУЧАСНІ ТРАКТУВАННЯ	6
САВЕЛЮК Н. М. РЕЛІГІЙНІСТЬ ЯК ЯКІСТЬ ГАРМОНІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОГО І СОЦІАЛЬНОГО В ЦІЛІСНІЙ ОСОБИСТОСТІ	9
КІКІНЕЖДІ О. М. ЦІЛІСНИЙ ПІДХІД У СТАНОВЛЕННІ ЕГАЛІТАРНОЇ ОСОБИСТОСТІ: ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ	12
KARPENKO Z. AXIOLOGICAL PERSONOLOGY: A MODERN VERSION OF THE HOLISTIC STUDY OF PERSONALITY	15
МІНЕНКО О. О. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОКОЛІННЯ Z	17
МАМЧУР І. В. ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ ІДЕОЛОГІЇ ЧАЙЛД-ФРІ НА ТРАДИЦІЙНЕ РОЗУМІННЯ СІМ'Ї	20
KOVALCHUK A. A. ADAPTIBILITY AS AN INDICATOR OF PROFESSIONAL ESTABLISHMENT OF FOREIGN STUDENTS IN UKRAINIAN EDUCATIONAL ENVIRONMENT	23
ПОКЛАД І. М. РОЗВИТОК Й ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ЗДОБУТКІВ ВІДЧИЗНЯНИХ НАУКОВЦІВ	24

РОЗДІЛ II. ЕКЗИСТЕНЦІЙНО-ГУМАНІСТИЧНА РЕФЛЕКСІЯ ПРОБЛЕМ БУТТЯ ОСОБИСТОСТІ В СВІТІ

БУГАЙОВА Н. М. ПЕРСПЕКТИВИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ СИНТЕЗОВАНОЇ РЕАЛЬНОСТІ	27
КІЗЬ О. Б. РИЗИКИ ҐЕНДЕРНОЇ ДЕПРИВАЦІЇ НА ШЛЯХУ СТАНОВЛЕННЯ ЕГАЛІТАРНОЇ ОСОБИСТОСТІ	34
ГРУЦЬ Г. М. ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ	38
ЗЕЛІНСЬКА Я. Ц. УМОВИ ТА ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	41
ГОРСЬКА Г. О. ВЕРБАЛЬНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ	44
МЕЛЬНИЧУК І. Я. АТРИБУТИ ДУХОВНОЇ КРИЗИ ОСОБИСТОСТІ	47
БЛИЗНЮКОВА О. М. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДУХОВНОСТІ У ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНОМУ КОНСУЛЬТУВАННІ	49
СКАЛЬСКА Л. О., ГОРБАЧОВ В. О. ВНУТРІШНЯ КАРТИНА АГРЕСІЇ У ДИТИНИ	52
БЕРЕЗІНА О. О. СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ЛЮДИНИ ДО ПЕРІОДУ ПІЗНЬОЇ ДОРОСЛОСТІ ЯК ЧИННИК ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ	54

РОЗДІЛ ІІІ. СУБ'ЄКТНІ ВИМІРИ ОСОБИСТОСТІ ТА ПРОЦЕСУ НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ

57

ГАЛУШКО Л.Я. МОЖЛИВОСТІ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІАГНОСТИКИ В ЄДНОСТІ З ПСИХОКОРЕКЦІЄЮ У МОТИВАЦІЙНО-ГЛИБИННОМУ ПІЗНАННІ

ОРАП М.О., ПУРШЕГА О.М. ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ ТА СТВОРЕННЯ ПРОГРАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

РЕЗНІЧЕНКО О.О. СТРАХИ ЖІНОК СЕРЕДНЬОГО ВІКУ: АНАЛІЗ СТАТЕВИХ ВІДМІННОСТЕЙ ТА ГЕНДЕРНО-ОРІЄНТОВАНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

КАЛЬБА Я.Є. ТРАВМА РОЗВИТКУ: СТРАТЕГІЇ РОБОТИ В КЛІНІЧНІЙ ГЕШТАЛЬТ-ТЕРАПІЇ

КАЛАШНИКОВА Л.В. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

ЗАГАРІЙЧУК М.А. ПРАКТИЧНІ СКЛАДОВІ ДОСЯГНЕННЯ ОСОБИСТІСНОЇ ЦІЛІСНОСТІ У РАМКАХ БАЛАНСНОЇ МОДЕЛІ Н.ПЕЗЕШКІАНА

БІЛІНСЬКА І.П. ВПЛИВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НА ПСИХІКУ СУБ'ЄКТІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ФЕДОРЕНКО О.О. СТАТЕВІ ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ТРИВОЖНОСТІ У ДОРΟΣЛОМУ ВІЦІ

РОДЧЕНКОВА І.В. ЦІЛІСНІСТЬ ТЕРАПЕВТА ЯК ЧИННИК РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНОГО ПРОЦЕСУ

Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсет. Цифровий друк.
Ум. др. арк. 4,4. Тираж 100.

*ВІДДРУКОВАНО: ФОП Піскова М.А.
м. Кропивницький, вул. Тараса Карпи, 17–11.
СВІДОЦТВО ПРО ДЕРЖАВНУ РЕЄСТРАЦІЮ
№ 24440000000027816 від 18.08.2016.*